

Opnieuw stijging van lokale lasten door rijksbeleid

Gemiddeld stijgen de tarieven van de gemeentelijke woonlasten (OZB, rioolrecht en reinigingsheffing (afvalstoffenheffing of reinigingsrecht)) alle drie sterker dan de inflatie (2 1/4%). Het gemiddelde rioolrecht stijgt het meest (+6,4%), de reinigingsheffing (+5,2%) en de OZB (+4,1%) wat minder.¹ Het tarief voor de verontreinigingsheffing (waterschappen) stijgt met 3,2%.

Achter deze gemiddelden gaan heel uiteenlopende ontwikkelingen schuil. Zo daalde het OZB-tarief in Vlist met 11%, terwijl het in Ermelo met 57% opliep.

Voor het gemiddelde meerpersoonshuishouden stegen de gemeentelijke woonlasten (OZB, riool- en reinigingsheffing) dit jaar met 6%. Achter dit gemiddelde gaan lokale veranderingen schuil die lopen van een verlaging met 9% (Gramsbergen) tot een verhoging van 55% (Ambt Montfort). In de goedkoopste gemeente bedragen de woonlasten f 643 (Oostburg) en in de duurste f 1.824 (Abcoude). De gemiddelde lasten liggen op f 1.148; in bijna 80% van de gevallen liggen de woonlasten tussen f 1.000 en f 1.400. Eénpersoonshuishoudens zijn gemiddeld f 100 goedkoper uit dan meerpersoonshuishoudens. Net als vorig jaar zijn er maar weinig gemeenten waar huishoudens met een minimuminkomen gemeentelijke belastingen betalen.

Nemen we ook de waterschapslasten mee², dan zijn de woonlasten het laagst in Katwijk: f 1.086, waarvan f 763 naar de gemeente gaat en f 323 naar het waterschap Rijnland. Katwijk is niet de goedkoopste gemeente. Dat is Oostburg. Die gemeente ligt echter

Lokale lasten staan sterk in de belangstelling. Naast consumenten en ondernemersorganisaties, spreken kabinet en Tweede Kamer regelmatig hun bezorgdheid uit over de hoogte van de lokale lasten en de verschillen tussen gemeenten. Maar ook gemeenten zelf willen graag weten hoe zij ten opzichte van de buurgemeenten scoren. Dit jaar stijgen de lokale lasten opnieuw. Confrontatie van de uitgaven van gemeenten met de overige inkomsten van gemeenten doet vermoeden dat de uitkeringen van het Rijk achterblijven bij de behoefte.

DR. M.A. ALLERS,
DRS. S. SCHRANTEE en
PROF. DR. C.G.M. STERKS
Werkzaam bij Centrum voor Onderzoek
van de Economie van de Lagere Overheden
(COELO), RU Groningen

in een wat duurder waterschap (Zeeuws Vlaanderen), zodat de totale lasten daar toch hoger uitkomen (f 1.208). De op één na goedkoopste gemeente is Ameland (f 1.101, waarvan f 758 naar de gemeente gaat).

De duurste plek om te wonen is net als vorig jaar Abcoude, waar het gemiddelde huishouden f 2.327 per jaar verschuldigd is, f 1.824 aan de gemeente en f 503 aan het waterschap. Dit is meer dan twee keer zo veel als in Katwijk. Op de tweede plaats staat Boskoop (f 2.235).

Tariefdifferentiatie

Bij de reinigingsheffingen (afvalstoffenheffing en reinigingsrecht) zet de opmars van het principe 'de vervuiler betaalt' door (zie kaart). Dit jaar woont bijna 10% van de Nederlanders in gemeenten waar de heffing afhangt van de hoeveelheid aangeboden huishoudelijk afval (*diftar*). Vorig jaar was dit minder dan 7%. Bij rioolrecht wordt nog meer gebruik gemaakt van (naar watergebruik) gedifferentieerde tarieven (14% van de bevolking), maar het milieueffect hiervan is kleiner omdat het waterverbruik minder prijsgevoelig is dan het afvalaanbod.

Bij de OZB nam het aantal gemeenten dat tariefdifferentiatie toepast weer toe (met 17). Eén op de drie gemeenten hanteert nu voor woningen en niet-woningen verschillende tarieven. Op drie gemeenten na is het tarief voor niet-woningen hoger dan dat voor woningen.

Zalmsnip

Om de burger te compenseren voor de (mede als gevolg van rijksbeleid) sterk gestegen lokale lasten is in 1998 de zogeheten f 100 maatregel, ook wel Zalmsnip, ingevoerd. Met ingang van 2000 is het gemeenten toegestaan de lastenverlichting in de tarieven te verdisconteren. Ook kan nu voor een lager bedrag dan f 100 worden gekozen, zolang het tenminste niet minder is dan f 75. In veertien gemeenten is de lastenverlichting zodanig in de tarieven verwerkt dat deze er niet goed uit te halen is. De Zalmsnip is in die gevallen dus in het tarief verwerkt. De meeste gemeenten geven nog steeds

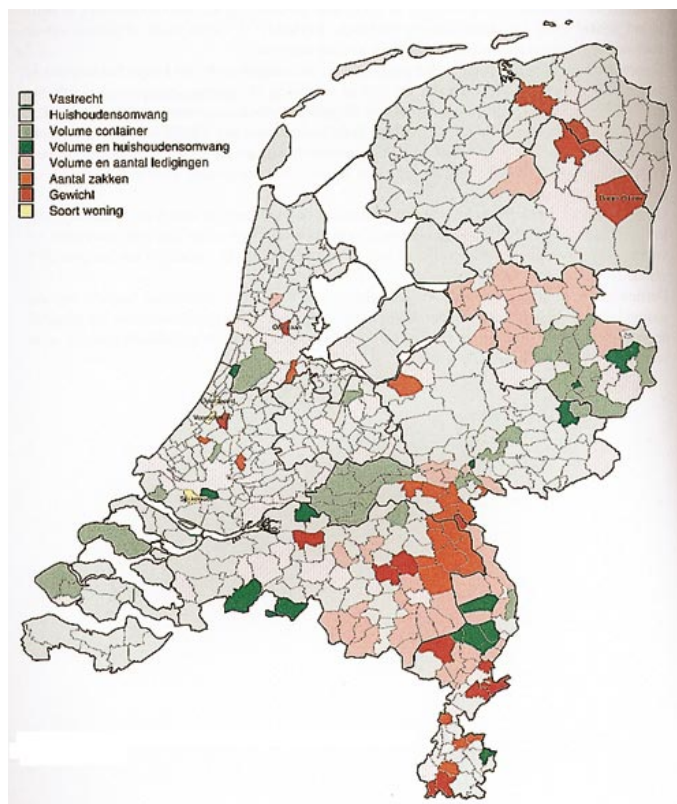
f 100 korting op een belastingaanslag, meestal die van de OZB of de reinigingsheffing. Eén op de tien koos voor een ander bedrag. Meestal was dit het laagst toegestane bedrag (f 75), maar ook bedragen tussen f 75 en f 100 komen voor.

Interessant is dat twee gemeenten juist voor een hoger bedrag dan f 100 hebben gekozen: Dirksland (f 150) en Son en Breugel (f 200). In feite is met de Zalmsnip het lokale inkomensbeleid onbedoeld 'verrijkt' met het instrument van de heffingskorting, iets dat het Rijk volgend jaar bij de inkomensbelasting introduceert.

Andere manieren om aan lokaal inkomensbeleid te doen, zijn het kwijtschelden van belasting en het verschuiven van de lasten van rioolrecht en reinigingsheffingen naar de OZB. Deze zogeheten woonlastenbenadering heeft als doel de laagstbetaalden te ontzien en de welgestelden meer te laten betalen. Dit is mogelijk door het aandeel van de OZB in de belastingmix te vergroten, omdat bij deze belasting de hoogte van de aanslag mede afhangt van de waarde van de woning, die – naar men aanneemt – hoger is bij een hoger inkomen.

Toeristenbelasting

Dit jaar keken we voor het eerst naar de toeristenbelasting, die door twee van de drie gemeenten wordt geheven. De tariefstructuur kan soms verba-

zend ingewikkeld zijn. Voor hotels kennen de meeste gemeenten een vast bedrag per overnachting. Soms hangt het te betalen bedrag samen met de overnachtingsprijs of het aantal sterren van het hotel. Het gemiddelde tarief (gemeenten zonder toeristenbelasting meegerekend) bedraagt f 1,36. De Randstad is voor de toerist wat duurder dan de rest van het land.

Rijksuitkeringen

Volgens begrotingscijfers gepubliceerd door het CBS loopt de opbrengst van

de lokale belastingen dit jaar op met 12%, terwijl de bruto uitgaven van gemeenten slechts met 2,8% stijgen. Dit roept vragen op.

De bruto uitgaven worden voor ruim de helft bekostigd uit daarmee samenhangende inkomsten (specifieke uitkeringen, retributies, enz.). De overblijvende netto-uitgaven moeten worden bestreden uit de algemene dekkingsmiddelen (algemene uitkering en belastingen). Omdat de stijging van deze netto-uitgaven (5,4%) veel hoger blijkt dan die van de bruto-uitgaven (2,8%), moet de groei van de specifieke inkomsten zijn achtergeble-

Tarievenoverzicht gezinshuishoudens 2000

	Tarief in guldens			Verandering ten opzichte van 1999		
	Laagste	Gemiddeld ^a	Hoogste	Laagste	Gemiddeld ^d	Hoogste
OZB	6,45	17,85	44,30	-11%	+4%	+57%
Reinigingsheffing ^b	96	460	695	-31%	+5%	+59%
Rioolrecht ^b	58 ^c	201	524	-100%	+6%	+267%
Gemeentelijke woonlasten ^e	643	1.148	1.824	-9%	+6%	+55%
Verontreinigingsheffing ^b	207	282	364	-8%	+3%	+42%
Ingezetenenheffing	18 ^c		162	-23%		+107%

a Gemiddelden zijn gewogen naar aantal inwoners (gemeenten) of vervuilingseenheden van huishoudens (verontreinigingsheffing).

Voor de ingezetenenheffing ontbreken gegevens om te wegen.

b Meerpersoonshuishouden.

c Wordt niet overal geheven.

d Mutatie van het gemiddelde tarief.

e Meerpersoonshuishouden, na aftrek van f 100-maatregel (Zalmsnip).

→ De precieze tarieven van alle gemeenten afzonderlijk zijn te vinden op internet (www.coelo.nl) en gemnet (web.coelo.gemnet.nl).

ven bij de bruto-uitgavengroei. Aangezien de opbrengst van retributies ook flink toeneemt (7,7%), moet de oorzaak van de hoge netto-uitgavenstijging welhaast liggen bij te krappe specifieke uitkeringen van het Rijk aan de gemeenten. Doordat de stijging van de algemene uitkering uit het gemeentefonds (met 4,4%) vervolgens ook nog eens achterblijft bij de stijging van de netto-uitgaven, moeten de lokale belastingen een dubbele klap opvangen.

Als de begrotingscijfers van het CBS een juist beeld geven, vormen deze een duidelijke aanwijzing dat de stijging van de lokale belastingen wordt veroorzaakt door het achterblijven van algemene en specifieke uitkeringen bij de groei van de lokale behoeften. Als de behoeften aan overheidsvoorzieningen zich inderdaad steeds meer concentreren op lokaal niveau, zullen de geldstromen van Rijk naar gemeenten moeten worden verbreed. Zo niet dan ontstaat publieke armoede op lokaal niveau of een steeds verder oplopende lokale lastendruk.

Noten

- 1 Waar mogelijk, is de Zalmsnip uit de tarieven gehaald, zodat vergelijking met 1999 mogelijk is.
- 2 Verontreinigingsheffing, ingezetenenheffing en omslag gebouwd.

De Bank Nederlandse Gemeenten biedt elke gemeente een exemplaar van de Atlas aan; de Unie van Waterschappen doet hetzelfde voor de waterschappen.

Extra exemplaren zijn voor f 58 te bestellen bij de Stichting COELO (per adres Economische Faculteit RUG, t.a.v. Lies Baars, Postbus 800, 9700 AV Groningen) of – wat duurder – via de boekhandel (ISBN 90 76276 10 2).